

Overweging 6 juli 2014

gelezen: Joël 3.1-5;
Romeinen 8,22-27;
Lucas 10,1-7.17-22

1.

Afgelopen week was ik op een conferentie waar mensen uit de hele wereld zich verzamelden die op enige manier proberen vorm te geven aan Jezus' opdracht elkaar te behandelen zoals wij zelf hopen behandeld te worden. Wij zijn met elkaar verbonden, wij zijn van elkaar afhankelijk zo zijn we naar Gods wil geschapen en daarom is het onze taak zorg te hebben en elkaar met liefde te bezien en vanuit compassie te behandelen. Ze kwamen van de uiteinden der aarde, de mensen op die conferentie, velen uit gebieden waar het gevaarlijk is, waar mensen met recht vrezen voor hun leven: Zuid-Soedan en andere brandhaarden in Afrika, de Arabische wereld, vluchtelingenkampen. Ze kwamen uit gebieden in Azië waar de spanningen tussen volken en religies steeds verder oplopen, uit landen in Zuid-Amerika waar mensen genadeloos worden uitgebuit, samen met het stuk aarde dat sinds mensenheugenis hun woonplaats is. En er waren mensen uit de Verenigde Staten en uit Europa waar we niet zozeer geroepen zijn anderen een deel te gunnen van onze rijkdom, maar waar we onze eigen afhankelijkheid, onze eigen armoede, onze eigen verlangen opnieuw moeten ontdekken en de Geest moeten horen die met onze Geest in ons uitroept: *abba, amma*, Vader, Moeder.

Hoewel op de conferentie enkele keren instemmend het woord van paus Franciscus werd aangehaald dat wij zichtbaar moeten maken dat het evangelie een Blijde Boodschap is, klonk niet bepaald uit alle monden: 'Heer, zelfs de demonen onderwerpen zich aan ons in uw naam.' De mensen hadden grote zorgen en die werden zonder terughoudendheid gedeeld. Er was angst dat het geweld verder op zou laaien, er nog meer slachtoffer zouden vallen, de vervuiling nog grotere gevolgen zou hebben. Toch zag ik, denk ik, met Jezus 'de satan als een bliksemschicht uit de hemel vallen'. Vrijwel alle verhalen die klonken maakten duidelijk hoe onder de moeilijkste omstandigheden liefde en betrokkenheid de kop opsteken, hoe de Geest van Gods *caritas* en *agapè* steeds opnieuw mensen aansteekt hen herschept en zo de aarde een nieuw gezicht geeft. John en Peter, Diogratias en Jean Bosco, Mila en Pushpa zijn bezig, zonder beurs, zonder reistas en zonder extra paar schoenen de wereld te redden: als schapen tussen wolven, maar met hun namen geschreven in de palm van Gods hand.

Het voelde als een waarachtig voorrecht met hen verbonden te mogen zijn. Zij immers spelen de melodie voor van de muziek waarvan de aarde en al haar bewoners, het heelal en al wat er onderdeel van is in God geroepen is het orkest te zijn. Zij spreken de taal van betrokkenheid en verbondenheid die God sprak toen alles door zijn woord in het bestaan geroepen werd.

2.

Op zo'n internationale conferentie is het hoogtepunt vaak het gezamenlijk zingen. Wat daarvoor een verzameling mensen was die moeizaam naar woorden zochten, vaak in een taal die niet hun moedertaal was, krijgt in het zingen samenhang. Ze staan in dienst van het lied dat wil worden gezongen. Iedereen kent deze ervaring niet zelf het lied te zingen, maar veeleer door het lied gezongen te worden.

Daarom is het belangrijk een bezielde koor te hebben, mensen die zo graag zingen dat ze zich bereid zijn zich te oefenen om dat steeds beter te doen en tegelijkertijd weten dat het niet om hen gaat, maar om de mogelijkheid voor anderen zich door de geoefende zangers te laten meenemen en hun geklungel en gebrek aan oefening te vergeten en wie weet zelfs hun onvermogen om ook maar enigszins wijs te houden. Het is de ware weerklank van een kerkkoor:

dat degenen die niet kunnen zingen hun onvermogen vergeten en, zoals Huub Oosterhuis het wel eens heeft geformuleerd, op de adem van een lied hun zwaartekracht durven te vergeten. Teneinde in deze zin de gemeenschap voor te gaan is het nodig dat het koor zelf Weerklank is, echo van wat ons in de Geest zo wordt aangezegd dat we niet anders kunnen dan het in ons te laten resoneren.

Ooit zullen alle mensen gezamenlijk één groot koor worden in deze zin. Hoe klein of groot we ook zijn, hoog of laag, volwassen of kinderlijk, geleerd of goed met onze handen: over iedereen zal Gods Geest worden uitgegoten en we zullen een gemeenschap van profeten vormen, mensen die gevormd worden door de boodschap over hoe de wereld bedoeld is en die Gods hartstocht voor goed leven aan het licht brengen. In deze situatie zullen wij elkaar redden: de noten die de een niet haalt zal de ander voorzingen, de woorden die de ander niet vinden kan zullen hem door de een worden aangereikt. Wij zullen door waarachtig onszelf te zijn gelden als waardevolle bijdrage aan de gemeenschap. Er zal, kortom, een tijd komen dat we geen vakantie meer nodig hebben om ons eigen spoor terug te vinden, niet te hoeven breken met onze omgeving om onszelf te vinden, niet steeds opnieuw de balans zullen hoeven te zoeken tussen wat er van ons gevraagd wordt en wat we zelf zouden willen zijn en doen.

Ooit zal alle gecompliceerdheid van het leven zich opnieuw voegen naar de eenvoud van het vanzelfsprekende, van de goede toon, het juiste woord, de stap vooruit die mogelijk maakt wat daarvoor onmogelijk leek. Waar dit nu al gebeurt is de Geest onder ons, spreekt Jezus Christus zijn altijd levende Woord en doet de Vader ons zijn zorgzame nabijheid kennen.

3.

Ooit wordt alles weer zo eenvoudig als een picknick, als eten en drinken, als elkaar voeden en door elkaar gevoed worden, als leven delen en het zo vinden. De schellen van ons vermeende verstand en onze zelfverklaarde wijsheid, zullen dan van onze ogen vallen. Op dat moment zullen we, zoals de apostel Paulus schrijft, God kennen zoals we door God gekend zijn (1 Kor. 13,12): helemaal en zonder bijbedoelingen, zonder wat we weten te gebruiken in onze eigen voordeel, en ons kennen te laten werken als dat wat het is: een vorm van verbondenheid, een gestalte van liefde.

Tot het zover is, hebben wij elkaar nodig: elkaars verhalen over de wereld om de wereld werkelijk te kennen, elkaars liefde voor mensen om ons te helpen lief te hebben, elkaars tonen en woorden om te ontdekken wat er te zingen en te zeggen valt. Het is waarschijnlijk één van de redenen waarom we naar vreemde streken reizen of, wanneer dat niet gaat, over vreemde streken lezen, naar films kijken over vreemde levens: we weten dat wat *wij* zien niet voldoende is, dat *onze* verhalen alleen de wereld niet tot spreken brengen, dat *onze* noten het lied van het bestaan niet ten volle uitdrukken. Daarom zouden we niet alleen zelf moeten willen spreken, dit inzicht dat ons tot reizen, lezen en televisiekijken brengt, zou ons ertoe moeten brengen anderen te helpen tot spreken te komen. Janet Harris, een Amerikaanse zuster, heeft geprobeerd jongeren in wier verhalen niemand geïnteresseerd is ertoe te brengen zoveel zelfvertrouwen te krijgen dat zij hun eigen verhalen gingen opschrijven. Zelf zegt zij erover in een toespraakje tot degenen die ze zover heeft weten te krijgen:

Ik wil jullie bedanken dat jullie een droom werkelijkheid laten worden: te zien hoe jonge mensen die het gevoel hebben geen stem te hebben, beginnen hun stem te vinden. [...] Maar dit is pas het begin. Jullie moeten me geloven als ik zeg dat de wereld niet compleet is zonder jullie en zonder te horen wat jullie te zeggen hebben (M. Salzman, *True Notebooks*, New York: Alfred Knopf 2003, 154-155).

Deze woorden van zuster Janet waren gericht tot jongeren die in de gevangenis zaten en in wier verhalen niemand geïnteresseerd was. Hun verhalen bestonden volgens de geldende logica

helemaal niet – ten minste: niet echt. ‘Jullie moeten me geloven als ik zeg dat de wereld niet compleet is zonder jullie en zonder te horen wat jullie te zeggen hebben’: hoevelen onder ons zouden dit af en toe niet eens te horen moeten krijgen. We collecteren straks voor de organisatie ‘Taal doet meer’, die mensen die in onze samenleving vaak niet gehoord worden omdat ze de taal niet goed spreken, helpt om letterlijk de juiste woorden te vinden om te zeggen wat zij te zeggen hebben. Onze wereld en onze levens zijn niet compleet, zolang zij niet ten volle spreken.

‘Alles is mij door de Vader in handen gegeven’, zegt Jezus in het evangelie. Alles hangt af van de verbondenheid die Hij belichaamde, de relaties die hij koesterde, de verbindingen die tot stand komen in zijn Geest. Alles drukt deze verbondenheid uit, alles is op deze verbondenheid gericht. Waar dit inzicht doorbreekt als de basis van ons bestaan, daar valt de satan als een bliksemschicht uit de hemel – Moge het zo zijn.

Erik Borgman